

**Sprawozdanie z realizacji zadania nieinwestycyjnego wraz z opisem
osiągniętego efektu rzeczowego i ekologicznego**

Tytuł zadania: **W kierunku ochrony czynnej gniewosza plamistego na Pomorzu.**

Rozpoznanie rozmieszczenia i stanu populacji gniewosza plamistego na Pomorzu w połączeniu z czynną ochroną gatunkową.

Nr umowy: WFOS/D/628/3922/2022

Sprawozdanie z realizacji zadania:

Opis:

Inspiracją do powstania niniejszego projektu było przypadkowe znalezienie gniewosza plamistego w lesie w Sadlinkach w powiecie kwidzińskim. Był to osobnik rozjechany, znaleziony na drodze leśnej. Gniewosz plamisty *Coronella austriaca* jest bardzo skrytym i kryptycznie ubarwionym wężem, co utrudnia adekwatne rozpoznania miejsc występowania i jego ochronę. Na Pomorzu, jak dotąd, udało się odnaleźć zaledwie kilka stanowisk, w tym min. w okolicy Kwidzyna. W związku z bardzo wysokim statusem w systemie ochrony przyrody i zagrożeniem wyginięciem, ważne jest podjęcie działań ochronnych.

Głównym celem projektu było opracowanie planu działań dla aktywnej ochrony gniewosza plamistego w powiecie kwidzińskim i częściowo w powiecie sztumskim w województwie pomorskim poprzez:

- Rozpoznanie stanu populacji i siedliska oraz występujących tam zagrożeń dla populacji gniewosza plamistego
- Pilotażowe wdrożenie działań aktywnych – tworzenie sztucznych schronień z karpiny korzeniowej, gałęzi i kamieni, doświetlenie stanowiska za pomocą usuwania małych drzew i krzewów lub przez koszenie.
- Konsultacje planów działań ochronnych z gospodarzami terenu - samorządami lokalnymi, administracją LP
- Cel towarzyszący- Zwiększenie wiedzy na temat występowania gniewosza plamistego przy zaangażowaniu społeczeństwa - nauki obywatelskiej (citizen science)

Cele projektu zostały osiągnięte, choć dla tego typu monitoringu i zebrania pełnych informacji o populacji gniewosza, rekomendowany jest dłuższy czas badań. Optymalne jest rozpoczęcie prac pod koniec lutego lub w marcu. Główne zrealizowane działania to:

- Penetracja terenu i wyznaczenie miejsc o największym prawdopodobieństwie występowania gniewosza. Jako gatunek wykazujący silną specjalizację siedliskową, gniewosz przywiązany jest do specyficznych środowisk murawowych i ekotonowych o dobrym nasłonecznieniu. Ta wiedza pozwoliła wytypować stanowiska sprzyjające występowaniu gatunku i poddać je planowej eksploracji. Początkowo wytypowano 12 następujących stanowisk:

- Rezerwat przyrody Kwidzińskie Ostnice i jego przyległa okolica (3 stanowiska)
- Rezerwat przyrody Biała Góra i jego przyległa okolica (2 stanowiska)
- Sadlinki – 4 stanowiska: 2 przy domostwach i 2 na polanach leśnych
- Morawy – na polanie leśnej oraz przy domostwie (2 stanowiska)
- Jaromierz - w sadzie przy lesie, przy leśniczówce (1 stanowisko)

Przy rezerwacie Kwidzińskie ostnice ostatecznie zostało tylko jedno stanowisko. Przyczyną było bardzo szybkie nagrzewanie się blachy oraz notoryczne przekładanie przez osoby postronne. Miejsce było przy szlaku turystycznym, blisko miasta. Ze względu na bardzo wysokie temperatury, zrezygnowano także z najbardziej eksponowanego na słońce stanowiska w Białej Górze.

- przeszkolenie wolontariuszy do prowadzenia obserwacji (kontrola miejsc monitoringowych)
- działania edukacyjne dla społeczności lokalnej
- przeprowadzenie monitoringu

Podczas realizacji projektu udało się zaangażować mieszkańców, co wpisuje się w nurt nauki obywatelskiej (citizen science).

Efekt rzeczowy:**Opis:**

1. Wytypowanie miejsc potencjalnego występowania gniewosza plamistego i prowadzenie monitoringu - poprzez wyznaczenie i monitoring 12 stanowisk w powiecie kwidzyńskim i sztumskim.
2. Potwierdzenie obecności gniewosza plamistego na stanowisku w Sadlinkach. Jest to stanowisko antropogeniczne przy domu mieszkalnym.
3. Znaleziona wylinka gniewosza potwierdza zasobność stanowiska sadlińskiego. Nie zlokalizowano miejsc rozrodu. Analiza genetyczna potwierdza, iż jest to wylinka gniewosza.
4. Stworzenie dwóch stanowisk w Sadlinkach zbudowanych z karp korzeniowych.
5. Powstanie rekomendacji do działań ochronnych tego gatunku (załączony raport).
6. Przeprowadzenie szkolenia dla mieszkańców i potencjalnych wolontariuszy, w którym udział wzięły 22 osoby.

Efekt ekologiczny:**Opis:**

Zrealizowany projekt nie był wdrażany w pełnym cyklu monitoringowym. Działania będą kontynuowane w kolejnych latach. Metodologicznie rozłożenie kryjówek powinno odbyć się na przełomie lutego i marca, kiedy to gniewosze wyszukują miejsc lęgowych. Przypuszczamy, iż głównie z tego powodu, na żadnym z monitorowanych miejsc bezpośrednio nie zaobserwowano obecności osobników gniewosza, a jedynie dowody jego bytności.

Jedynie na stanowisku antropogenicznym potwierdzono obecność tego węża. Natomiast potwierdzono zasobność pokarmową badanych stanowisk, co rysuje wysokie prawdopodobieństwo na potwierdzenie tego gatunku w większej ilości stanowisk.

Znaleziono wylinkę węża w obrębie stanowisk zlokalizowanych w Sadlinkach.

Badania genetyczne znalezionej wylinki potwierdziły, iż jest to gniewoszcz plamisty. Były to badania mitochondrialne, które na tym etapie nie dają informacji o pokrewieństwie z populacją bydgoską.

Merytorycznie prace nadzorował i konsultował prof. dr hab. Andrzej Oleksa. Osobą zaangażowaną była także Pani Barbara Szulc z Towarzystwa Herpetologicznego Natrix, która przeprowadziła szkolenia dla wolontariuszy. Oboje eksperci uczestniczyli w monitoringu.

Informacje dodatkowe:

Projekt wymaga kontynuacji. W 2023 roku, opierając się na zebranych doświadczeniach, wolontariusze Stowarzyszenia Eko-Inicjatywa, będą kontynuowali rozpoczęte działania.

Sprawozdanie z realizacji projektu wraz z informacją o wysokości dofinansowania zostało umieszczone na stronie internetowej www.ekokwidzyn.pl

**STOWARZYSZENIE
„EKO-INICJATYWA”**
82-500 Kwidzyn, ul. Miłosna 1
NIP 581-17-56-852, REGON 192077580
.....tel. 55.261.22.16.....
pieczęć firmowa Beneficjenta

29.11.2022 r.

.....
data

PREZES
Stowarzyszenia Eko-Inicjatywa
Ewa Romanow-Pekal
.....
Ewa Romanow-Pekal

.....
podpisy i pieczętki imienne osób reprezentujących Beneficjenta